

ДО 100-РІЧЧЯ ПОЛТАВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА

Седих Кіра Валеріївна

*доктор психологічних наук, професор, завідувача кафедрою
психології Полтавського національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка*

Моргун Володимир Федорович

*кандидат психологічних наук, професор кафедри психології
Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка*

ЗДОБУТКИ КАФЕДРИ ПСИХОЛОГІЇ ПОЛТАВСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ПСИХОЗОЙСЬКУ ЕРУ ЛЮДСТВА

Емпіричні уявлення про спрямованість еволюційного процесу... йдуть глибше, в XVIII ст. Вже Бюффон (1707-1788) говорив про царство людини, в якій вона живе, ґрунтуючись на геологічному значенні людини. ...Молодші сучасники Ч. Дарвіна – Д.Д. Дана (1813-1895) і Д. Ле-Конт (1823-1901), два найвідоміші північноамериканські геологи (а Дана до того ж мінералог і біолог), виявили ще до 1859 р. емпіричне узагальнення, яке показує, що еволюція живої речовини йде в певному напрямі. Це явище було назване Дана «цефалізацією», а Ле-Конт «психозойською ерою».

Володимир Іванович Вернадський.

Декілька слів про ноосферу

Колектив кафедри психології від її заснування до сьогодні. Психологічну підготовку майбутніх учителів із 1936 р. у Полтаві проводили фахівці у складі кафедри педагогіки і психології. Післявоєнна історія розвитку психології на Полтавщині пов'язана з іменами психологів Полтавського педагогічного інституту: учениці ленінградської (Б.Г. Ананьєва)

і київської (Г.С. Костюка) психологічних шкіл, кандидата педагогічних наук (з психології), доцента Тамари Іванівни Гавакової, кандидата педагогічних наук (з психології), доцента Нінелі Степанівни Литвиненко, старших викладачів Мотрі Іванівни Шенгур і Людмили Олександрівни Ткач.

У жовтні 1980 р. з ініціативи ректора, професора І.А. Зязюна кафедра психології була відокремлена від кафедри педагогіки у самостійний підрозділ. До стартового складу кафедри входили ветерани – доценти Т.І. Гавакова, І.К. Тарасенко, випускники Київського університету Ю.І. Калюжна, О.Д. Кравченко, П.А. М'ясоїд, випускники Московського (А.П. Коняєва, В.Ф. Моргун) та Харківського (І.В. Фастовець) університетів. Пізніше на кафедрі психології працювали випускники: Київського університету О.О. Головка, В.І. Гордієнко, Л.В. Копець, З.Ф. Сіверс, В.С. Хомик, Московського університету – Т.А. Устименко, Московського педагогічного інституту – Т.М. Єгорова, С.І. Кириченко, Харківського університету – В.В. Колінько, О.О. Колінько, Н.О. Нарожня, Ю.В. Ключев, Полтавського педінституту – П.Б. Деряга, Ю.М. Рудимова, А.В. Савельєв, Н.В. Стрельникова, В.М. Заїка, Т.М. Пазюченко. Велику роботу проводили завідувачі лабораторіями психодіагностики, профорієнтації, соціально-психологічних досліджень В. Рихва, Є. Гололобов, С. Чепець, С. Балацький, В. Бєлий, В. Григорович, Т. Мироненко, старші лаборанти Н. Гармаш, В. Мацапура, лаборанти Л. Голуб, Л. Шкурупій.

Перші дев'ятнадцять років кафедра психології функціонувала як загальноінститутський підрозділ, але перетворення факультету початкового навчання на психолого-педагогічний і ліцензування спеціальності «Психологія» вимагало створення випускової кафедри на факультеті. Тому в 1999 році, з ініціативи декана факультету доцента Н.Д. Карапузової, ректор університету В.О. Пашенко підписав наказ про перехід кафедри психології до складу психолого-педагогічного факультету.

Станом на грудень 2013 р. колектив кафедри налічує 29 осіб. Серед них – завідувача кафедрою, доктор психологічних наук, проф. К.В. Седих, кандидат психологічних наук, професор В.Ф. Моргун, кандидати психологічних наук, доценти Н.О. Гончарова, Ю.Л. Горбенко, Ю.І. Калюжна, О.Г. Коваленко, О.Г. Мирошник, Л.Г. Перетяцько, І.Г. Тітов, А.С. Харченко, Н.О. Чайкіна, Н.О. Юдіна, Т.А. Яновська, кандидати психологічних наук, старші викладачі М.М. Мельничук, М.М. Рева, Т.Є. Тітова, В.В. Шевчук, кандидат педагогічних наук старший викладач М.М. Тесленко, старші викладачі К.В. Божко, Т.І. Губіна, О.Д. Кравченко, Л.С. Москаленко, Н.М. Тищенко, асистенти К.П. Крикля, В.А. Лавріненко, Н.М. Мишко, Є.Г. Хоменко, завідувач лабораторією О.В. Корнілов і старший лаборант В.Г. Обловацька.

Колектив кафедри психології (2012-2013 н.р.)

Зліва направо: 1 ряд – проф. Моргун В.Ф., доц. Юдіна Н.О., зав. кафедри, доктор психол. наук., проф. Седих К.В., ст. викл. Кірічек В.В., 2 ряд – доц. Перетяцько Л.Г., доц. Мирошник О.Г., доц. Чайкіна Н.О., зав. лаб. Корнілов О.В., 3 ряд – доц. Дзюба Т.М., доц. Гончарова Н.О., доц. Харченко А.С., доц. Атаманчук Н.М., 4 ряд – ас. Мишко Н.М, ст. викл. Губіна Т.І., ст. викл. Божко К.В., ст. викл. Тітова Т.Є., ст. лаборант Обловацька В.Г., 5 ряд – доц. Коваленко О.Г., ст. викл. Тищенко Н.М., ст. викл. Мельничук М.М., ст. викл. Москаленко Л.С., ас. Хоменко Є.Г., ст. викл. Тесленко М.М.

Профорієнтаційна й навчально-виховна робота кафедри психології. Сьогодні професія «психолог» є однією з найбільш популярних, усе більше випускників обирають її як подальшу професійну діяльність. Отримати спеціальність психолога вони можуть у ПНПУ імені В.Г. Короленка, єдиному в регіоні, де підготовка психолога має великі традиції, здійснюється кваліфікованими спеціалістами і включає три освітні рівні – бакалавр, спеціаліст та магістр.

Із метою формування контингенту студентів на психолого-педагогічному факультеті використовуються найрізноманітніші форми й методи активізації інтересу випускників шкіл до спеціальності «Психологія». Головними завданнями, які вирішують у цьому аспекті викладачі кафедри психології, є: організація агітаційно-роз'яснювальної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах м. Полтави, м. Кременчука та інших міст і селищ Полтавської області; рекламно-інформаційна діяльність у засобах масової інформації; участь в обласних та міських профорієнтаційних виставках, конкурсах, ярмарках, презентаціях; проведення Днів відкритих дверей та Днів гостинності; проведення олімпіад із психології та конкурсів наукових робіт школярів із психології в МАН України.

Викладачі кафедри психології та активні учасники студентського самоврядування психолого-педагогічного факультету ПНПУ імені В.Г. Короленка, які є членами профорієнтаційної групи, протягом року виступають на батьківських та випускних зборах, інших різноманітних урочистих подіях, що відбуваються в навчальних закладах міста й області; проводять агітаційно-інформаційну роботу (забезпечують рекламно-інформаційною продукцією) серед вступників та їхніх батьків, зокрема надають інформацію про навчальний заклад, правила прийому та програми вступних випробувань на спеціальність «Психологія».

Викладачами кафедри проводяться різноманітні заходи з метою підвищення психологічної компетентності населення регіону. Серед таких заходів – круглі столи, майстер-класи,

бесіди тощо, які організовуються в рамках різних заходів, що проводяться спільно з психологічними службами (шкільними, психологічними службами МВС та МНС тощо), а також громадськими організаціями (Українська спілка психотерапевтів, «Світло надії» та ін.), та в рамках регіональних, всеукраїнських, міжнародних науково-практичних семінарів і конференцій.

Підготовка психолога включає такі види практик: навчальна психологічна (пропедевтична); навчальна практика з вікової психології; навчальна психологічна; навчальна практика з профорієнтаційної роботи у школі; виробнича психолого-педагогічна (літня) практика; виробнича психологічна діагностико-корекційна практика; виробнича психологічна практика у психологічній службі.

Базами психологічних практик є: заклади дошкільної освіти; загальноосвітні школи; соціальні служби; дитячі оздоровчі табори; територіальні центри соціального обслуговування; психолого-педагогічний факультет ПНПУ імені В.Г. Короленка тощо.

Під час навчальних і виробничих практик студенти удосконалюють свої знання та вміння, які отримали в стінах університету на семінарських, практичних, лабораторних заняттях, а також шляхом виконання індивідуальних завдань, самостійної роботи. Вони набувають необхідних компетентностей у доборі та проведенні психодіагностичних методик, здійсненні психопрофілактичних, просвітницьких, профорієнтаційних заходів, складанні психокорекційних та тренінгових програм, що, в цілому, сприяє набуттю ними професійно важливих якостей.

Кафедрою проводиться культурно-виховна робота, спрямована на формування професійної самосвідомості майбутніх фахівців та повноцінне розкриття їхніх різноманітних здібностей та обдарованості.

У цілісному процесі підготовки сучасного фахівця-психолога дедалі більшого значення набуває інститут кураторства та студентського самоврядування. Студентські

організації реалізують свої права, насамперед у таких сферах діяльності: навчанні, підвищенні його якості та рівня самоосвіти, науково-дослідній і культурно-освітній роботі, організації дозвілля, суспільно-корисній праці, самоврядуванні у студентських академічних групах та гуртожитку, утвердженні в молодіжному середовищі здорового духовного та культурного способу життя тощо. Розширення студентського самоврядування дає змогу виховати в майбутніх фахівців соціальну відповідальність, розвивати в них прагнення до наукового пошуку, підвищувати рівень самостійності, що також є важливим для підготовки майбутнього психолога.

Вихованню професійної та загальної культури майбутніх фахівців сприяє активна участь студентів у художній самодіяльності, робота різноманітних факультативів, лекторіїв, клубів, театрів, студій.

Викладачі кафедри психології беруть активну участь у загальноуніверситетських заходах, спрямованих на популяризацію здорового способу життя. Зокладу учасників спартакіади «Молодість та здоров'я» серед професорсько-викладацького складу ПНПУ імені В.Г. Короленка доц. Ю.Л. Горбенко (волейбол), проф. В.Ф. Моргун (шахи), доц. І.Г. Тітов (волейбол, шахи, теніс).

Підвищення якості навчання студентів-психологів реалізується кафедрою залученням останніх до науково-дослідницької діяльності. Предметом усебічної уваги викладачів є питання організації самостійної творчої роботи студентів. Так, при складанні навчальних і робочих програм та планів до кожної теми надається перелік питань теоретичного чи практичного характеру, які потребують самостійної роботи студентів.

Основна увага викладачів спрямована на модернізацію навчально-виховного процесу в контексті виконання Болонських угод: запровадження кредитно-модульної системи організації навчання, підготовка відповідного методичного забезпечення тощо.

Викладачі кафедри є кураторами академічних груп. Значну увагу кафедра психології приділяє адаптації першокурсників до умов навчання у ВНЗ, збереженню контингенту студентів. Розроблена система проведення консультацій, індивідуальних занять. До формування і зміцнення колективів академічних груп I курсу активно залучаються куратори, чия роль особливо зросла в умовах запровадження кредитно-модульної системи. Якість навчання першокурсників та їхня адаптація до навчання в умовах ВНЗ аналізується на засіданнях кафедри, перші успіхи й невдачі стають предметом розмов з батьками на батьківських зборах або в телефонному режимі.

Із метою адаптації студентів-психологів, формування їхньої професійної ідентичності та соціально-психологічної зрілості деканатом та кафедрою проводиться широке коло заходів. Насамперед, кураторські години різного тематичного спрямування. Основними серед них можна виокремити бесіди на теми «Особливості навчання за кредитно-модульною системою», «Адаптованість студентів до умов навчання та проживання в гуртожитку», «Особливості організації навчально-виховного процесу на різних курсах навчання», на яких куратори ознайомлюють студентів із переліком дисциплін, укладають індивідуальні плани навчальної діяльності, аналізують специфіку кожного виду навчальної діяльності, ознайомлюють із рейтингом студентів у групі.

Таким чином, уся система профорієнтаційної, навчальної та культурно-виховної роботи кафедри спрямовується на формування компетентності майбутніх фахівців, уміння виробляти індивідуальний стиль діяльності, готовності творчо працювати, самовдосконалюватися. Професорсько-викладацький склад кафедри психології забезпечує формування в кожного студента високоморальних якостей, національної свідомості і патріотизму, історичної самоідентифікації, рис гуманної особистості, толерантної у процесі міжнародного спілкування, з цілісним національно-культурним світоглядом, психологічною компетентністю.

Група студентів-психологів під час соціально-психологічного тренінгу, що проводять старші викладачі Т.Є. Тітова (четверта ліворуч), Л.С. Москаленко (друга праворуч), Н.М. Тищенко (четверта праворуч) (2012 р.)

Наукові та методичні здобутки кафедри психології. Одним з основних напрямків діяльності кафедри психології є науково-дослідницька робота, яка включає розробку тем досліджень у рамках Полтавських наукових шкіл «Синергетичний підхід до психологічних процесів у системах різного рівня організації» (керівник Седих К.В.) та «Проблема періодизації розвитку особистості в ході життя» (керівник Моргун В.Ф.), керівництво курсовими, дипломними та магістерськими роботами студентів, публікацію наукових здобутків, участь у наукових конференціях.

У межах роботи над вказаними кафедральними темами систематично проводяться наукові семінари, на яких обговорюються проблеми історії, теорії та практики психології: «Психологія взаємодії сім'ї з освітніми соціальними інституціями» (проф. К.В. Седих), «Превентивно-психологічний супровід профорієнтації протягом життя» (проф. В.Ф. Моргун); «Професійна підготовка практичного психолога»

(доц. Н.О. Гончарова); «Ціннісні орієнтації особистості» (доц. Ю.Л. Горбенко); «Психологічні аспекти професійної адаптації професіонала» (доц. Ю.І. Калюжна); «Соціальні та психологічні проблеми особистості у похилому віці» (доц. О.Г. Коваленко); «Психологічні аспекти творчого потенціалу педагога» (доц. О.Г. Мирошник); «Професійне покликання особистості як психологічна проблема» (доц. Л.Г. Перетятко); «Психологія світогляду особистості» (доц. І.Г. Тітов); «Психологічні проблеми диференціації навчання школярів» (доц. А.С. Харченко); «Напрями моніторингу якості освіти» (доц. Н.О. Чайкіна); «Проблеми мотивації навчання» (доц. Н.О. Юдіна); «Особливості особистісного розвитку учнів початкових класів у інтегрованій освіті» (доц. Т.А. Яновська); «Психологічний супровід особистості юриста в умовах кризи середнього віку» (ст. викл. К.В. Божко); «Емоційна регуляція професійно-педагогічної діяльності вчителя» (ст. викл. Т.І. Губіна); «Життєві цілі особистості» (ст. викл. М.М. Копотун); «Мотиваційна готовність практичного психолога до майбутньої діяльності» (ст. викл. О.Д. Кравченко); «Взаємозв'язок стилів сімейного виховання з характерологічними особливостями підлітків» (ст. викл. М.М. Мельничук); «Психологічні умови становлення соціального статусу молодшого школяра» (ст. викл. Л.С. Москаленко); «Формування ціннісних орієнтацій майбутніх психологів у процесі професійної підготовки» (ст. викл. Т.Є. Тітова); «Психологічні особливості комунікативних умінь майбутніх соціальних педагогів» (ст. викл. Н.М. Тищенко); «Особливості самопізнання у студентів педагогічних спеціальностей» (ст. викл. М.М. Тесленко); «Вплив взаємодії з іншими на смислову сферу підлітків із неформальних об'єднань» (ас. В.А. Лавріненко); «Психологічні детермінанти девіантної поведінки підлітка» (ас. Н.М. Мишко); «Взаємодія учителя з підлітками у педагогічному процесі» (ас. Є.Г. Хоменко).

На базі *наукової школи* «Синергетичний підхід до психологічних процесів у системах різного рівня організації»

(очолює завідувач кафедри психології, доктор психологічних наук, проф. К.В. Седих) виконуються п'ять кандидатських дисертаційних досліджень, в тому числі і співробітниками кафедри В.А. Лавріненком, Н.М. Мишко та Є.Г. Хоменко.

Колектив кафедри підготував низку посібників і розробок. Так, К.В. Седих є автором монографії «Психологія взаємодії систем «сім'я і освітні інституції» (Полтава, 2008) та навчальних посібників «Психологія сім'ї», «Основи психотерапії», «Делинквентный подросток» (у співавторстві з В.Ф. Моргуном). Доценти Т.І. Гавакова, І.К. Тарасенко є співавторами першого, а О.Г. Мирошник – третього і четвертого видань підручника «Педагогічна майстерність» за редакцією академіка І.А. Зязюна (К., 2009), який перекладено російською та польською мовами. Доцент Т.А. Устименко підготувала підручник із етнопсихології «Основи міжкультурної взаємодії» (Полтава, 1998) та «Навчально-методичні матеріали до засідань Полтавського молодіжного Євроклубу «Європейські студії» (Полтава, 2003). Доцент В.В. Колінько видав «Методичні рекомендації з профконсультації школярів: Консультативний тренінг» (Полтава, 1988), доцент Н.О. Чайкіна – «Комплекс психологічних методів дослідження професійної адаптації молодого вчителя» (К., 1997).

Професорові В.Ф. Моргуну належать декілька монографій і навчальних посібників. Серед них – «Проблема періодизації розвитку особистості в психології» (М., 1981); «Моністична концепція багатовимірного розвитку особистості» (Полтава, 1989); «Учителям и родителям о психологии подростка» (М., 1990); «Делинквентный подросток» (у співавторстві з К.В. Седих) (Полтава, 1995); «Інтедифія (інтеграція і диференціація) освіти» (Полтава, 1996); «Обдаровані діти і школа» (Полтава, 1998); «Удосконалення педагогічної майстерності в умовах особистісно орієнтованої освіти» (Полтава, 2003, 2006); «Педагогічні системи, технології. Досвід. Практика: Довідник» (у 2 ч., Полтава, 2007) (співавтором двох останніх робіт є доц. Ю.І. Калюжна), «Особистість в освіті: парадигма культури» (Полтава, 2011) та ін.

У написанні навчального посібника «Методи психодіагностики підлітків» (Полтава, 1995) узяли участь О.О. Головка, В.І. Гордієнко, П.Б. Деряга, Т.М. Єгорова, Ю.І. Калюжна, В.В. Кірічек, О.О. Колінько, Л.В. Копець, О.Д. Кравченко, Н.О. Нарожня, В.Ф. Моргун, Л.Г. Перетятко, З.Ф. Сіверс, Т.А. Устименко, І.В. Фастовець, Н.О. Чайкіна. Третє видання цього посібника, «Психодіагностика особистості підлітка» (К., 2013), вийшло з грифом МОН України, з яким побачили світ і три видання навчального посібника В.Ф. Моргуна та І.Г. Тітова «Основи психодіагностики» (К., 2009, 2012, 2013).

Наукові монографії та навчальні посібники колективу кафедри психології

Доцент І.Г. Тітов видав модульний посібник «Психофізіологія людини» (Полтава, 2004) (підготовлено також електронна версія), навчальний посібник із грифом МОНМС України «Вступ до психофізіології» (К., 2011), навчальний посібник «Психологія індивідуальної суб'єктності молодших школярів: теоретико-методичний аспект» (Полтава, 2007) і навчально-методичний посібник «Розвиток творчої уяви

молодших школярів» (Полтава, 2006). Доцент Н.М. Атаманчук підготувала навчальні посібники: «Психологія і педагогіка: Конспект лекцій» (Полтава, 2006); «Загальна психологія: курс лекцій (модульний варіант)» (Полтава, 2007) (а також його електронну версію); «Практикум із загальної психології» (Полтава, 2008). Доцент Н.О. Гончарова випустила методичний посібник «Основи вибору професії: Консультативний тренінг» (Полтава, 2006) та навчальний посібник «Основи професійної орієнтації» (К., 2010). Доцент Н.О. Юдіна підготувала методичні рекомендації «Мотивація молодших школярів у процесі інтегрованого навчання» (Полтава, 2002). О.Г. Коваленко співавтор навчального посібника «Психологія дорослості з основами геронтопсихології» (К., 2013).

Кожен із викладачів є також автором декількох навчальних програм і методичних розробок до них.

Студенти-психологи виконують лабораторне дослідження на занятті з психодіагностики доц. І.Г. Тітова

К.В. Седих є головним редактором наукових журналів «Психологія і особистість», «Форум психіатрії і психотерапії»

та «Системний погляд». В.Ф. Моргун є членом редколегії наукових журналів із психології «Обдарована дитина» (Київ), «Психологія і особистість» (Київ-Полтава) і педагогіки: «Постметодика» та «Імідж сучасного педагога» (Полтава), членом правління Товариства психологів України.

Наукова робота кафедри психології активно реалізується на базі лабораторії психодіагностики та соціально-психологічного тренінгу.

Із моменту заснування кафедри науковці кафедри захистили 1 докторську дисертацію – К.В. Седих, 26 кандидатських дисертацій, зокрема: Н.М. Атаманчук, Н.О. Гончарова, Ю.Л. Горбенко, Т.М. Дзюба, Ю.І. Калюжна, О.Г. Коваленко, В.В. Колінько, В.В. Колодочка (Шевчук), М.М. Копотун (Рева), О.Г. Мирошник, М.М. Мельничук, Л.Г. Перетяцько, І.Г. Тітов, Т.Є. Тітова, М.М. Тесленко, Т.А. Устименко, А.С. Харченко, Н.О. Чайкіна, Н.О. Юдіна, Т.А. Яновська. Закінчила докторантуру (2013) доц. О.Г. Коваленко, працюють над докторськими дисертаціями В.Ф. Моргун, І.Г. Тітов. Закінчили аспірантуру К.В. Божко, Т.І. Губіна, В.В. Кірічек, О.Д. Кравченко, Л.С. Москаленко, Н.М. Тищенко. У 2013 р. в ПНПУ імені В.Г. Короленка було відкрито аспірантуру з психології.

Кафедра була ініціатором проведення багатьох науково-практичних конференцій, зокрема, всеукраїнських і міжнародних: «Орієнтація молоді на педагогічну професію» (1987), «Підготовка практичних психологів: досвід, проблеми і перспективи» (2000), «Соціально-психологічні детермінанти становлення громадянськості сучасної молоді в контексті спадщини А.С. Макаренка» (2004). 5-7 жовтня 2005 р. проведена Міжнародна конференція «Розвивальна освіта і багатовимірний досвід особистості» (у контексті Болонського процесу). Дві останні супроводжувались випуском фахових збірок наукових робіт: перша – разом із лабораторією особистості Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України (на чолі з членом-кореспондентом АПН України М.Й. Боришевським), друга – разом із факультетом психології

Харківського національного університету (на чолі з деканом, проф. О.М. Лактіоновим).

В останні роки кафедра психології була організатором або співорганізатором таких наукових зібрань: «Актуальні тенденції освіти дорослих у сучасному вимірі». Міжнародна науково-практична конференція (Полтава, 17-18 листопада 2010 р.); «Сім'я та психотерапія в контексті культури сучасної України», «Сучасна сім'я. Освіта. Медицина. Психологія. Психотерапія. Можливості співпраці» (Полтава, 2006, 2007, 2008); «Особистісне зростання і гуманізація стосунків між поколіннями» (Полтава, 19-21 квітня, 2007 р.); «Перспективи інтеграції соціально-психологічних досліджень сім'ї та практики системної сімейної психотерапії в Україні» X Всеукраїнська науково-практична конференція (Полтава, 29-31 січня 2010 р.); «Суб'єктно-особистісні виміри психологічної освіти». Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 30-річчю кафедри психології ПНПУ імені В.Г. Короленка (Полтава, 1-2 жовтня 2010 р.); «Соціально-психологічна наука третього тисячоліття: досвід, виклики, перспективи» (Київ, 18-20 жовтня 2010 р.); «Системний підхід до актуальних проблем психосоматики» (Харків, 28-30 січня 2011 р.); «Технології управління освітніми закладами» Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 123-річчю від дня народження А.С. Макаренка (Полтава, 11-12 березня 2011 р.); «Теоретичні та методичні основи організації здоров'язбережувального навчального середовища учнів загальноосвітньої школи» Всеукраїнська науково-практична конференція (Полтава, 14 квітня 2011 р.); «Самоосвіта та розвиток емоційного інтелекту як фактор удосконалення педагогічної майстерності вчителя» Міжнародна науково-практична конференція (Миргород, 16-17 вересня 2011 р.). Всеукраїнська науково-практична конференція (із міжнародною участю) «Кризи життєвого простору особистості, сім'ї та соціальних інституцій» (Полтава, 15-17 лютого 2013 р.).

Докторант кафедри психології О.Г. Коваленко виступає з повідомленням на теоретичному семінарі (2010 р.).

У березні 2013 року спільно з кафедрою початкової та дошкільної освіти, а також Луцьким осередком «Міжнародної організації дошкільної освіти» (ОМЕП під егідою ЮНЕСКО) було проведено науково-практичний семінар «Актуальні проблеми: досвід виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку» з таких проблем: сучасні психолого-педагогічні, соціальні, освітні та сімейні проблеми виховання і навчання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; завдання і досвід роботи Луцького осередку ОМЕП з консолідації зусиль родини і соціальних освітніх інституцій у вихованні дітей дошкільного та молодшого шкільного віку; про перспективи організації осередку ОМЕП у Полтавському регіоні.

8 жовтня 2013 року спільно з наркологічною службою Полтавської області було проведено Регіональний науково-практичний семінар «Деструктивна сім'я та адиктивна поведінка особистості» з таких питань: вплив деструктивних сімей на формування адиктивної поведінки особистості; сучасні психологічні концепції формування та розвитку адиктивної поведінки; психотерапія сімей з хімічно залежними пацієнтами.

У 2011 році ПНПУ імені В.Г. Короленка спільно з Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України розпочав випуск вітчизняного наукового видання – журналу «Психологія і особистість» (Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 17757 – 6607 Р, дата реєстрації 19.05.2011 р.), головними редакторами якого є доктор психологічних наук, директор Інституту психології академік С.Д. Максименко та доктор психологічних наук, завідувач кафедри психології, проф. К.В. Седих, заступниками – проф. В.Ф. Моргун та доц. І.Г. Тітов.

Кафедра психології та студентська наука. Викладачі кафедри психології залучають талановитих студентів до роботи у наукових проблемних групах, написання статей до щорічних студентських збірників наукових праць «Наукові здобутки студентів і магістрантів – школі XXI століття», «Формування сучасного освітнього середовища: теорія і практика», до підготовки дипломних робіт, проводять олімпіади для майбутніх психологів. У 2001-2002 навчальних роках троє студентів-психологів психолого-педагогічного факультету здобули перше командне місце в Україні (у м. Києві на базі МАУП): Віталій Заїка (2 місце), Ольга Червінська (3 місце) і Дарія Орлова (5 місце). У 2005 році команда Полтавського педагогічного університету (В. Заїка, Д. Орлова) в загальному конкурсі з класичними університетами в Івано-Франківську також виступила на високому рівні, а В. Заїка зайняв 3-є призове місце серед 66 учасників зі всієї України. У 2013 р. магістрантка О. Передера посіла 2 місце у Всеукраїнській студентській олімпіаді зі спеціальності «Психологія» (Київ), студентка Ю. Порохня. – 2 місце у Всеукраїнській олімпіаді з психології серед студентів, для яких «Психологія» не є основною спеціальністю (Одеса). Готували команду доценти О.Г. Мирошник, І.Г. Тітов, Н.М. Атаманчук та ін. Асистенти К.П. Крикля (науковий керівник – ст. викладач О.Д. Кравченко), А.В. Мирошнеченко (науковий керівник – доц. О.Г. Мирошник) – колишні призери фінальних етапів конкурсів студентських наукових робіт.

*Переможці конкурсів студентських наукових робіт та олімпіад з психології
А.В. Мирошнеченко, К.П. Крикля, В.А. Лавріненко (2011 р.)*

Кафедрою підготовлені та видані інструктивно-методичні матеріали до самостійної роботи студентів із виконання курсових, бакалаврських, дипломних та магістерських досліджень (2007, 2013).

Про високий рівень кваліфікації викладачів кафедри психології свідчить професійна кар'єра її колишніх співробітників. Очолювала Київський міський педагогічний університет імені Б. Грінченка З.Ф. Сіверс; викладають: у Волинському національному університеті імені Л. Українки – В.С. Хомик, Києво-Могилянській академії – Л.В. Копець, Національному університеті імені Т. Шевченка – Т.М. Пазюченко, Національній академії внутрішніх справ – Н.О. Нарожня. В.В. Григорович успішно працює керівником Центру практичної психології при Головному управлінні Міністерства внутрішніх справ України в Полтавській області.

Внутрішньоукраїнські та міжнародні контакти кафедри психології. Кафедра психології тісно співпрацює з провідними вишами Києва, Харкова, Дніпропетровська, Луцька, Львова, Одеси, Сімферополя, Новомосковська тощо. Плідними є зв'язки кафедри з навчальними закладами та науковою спільнотою

м. Больцано (Італія), м. Москви (Росія), м. Благоевграду (Болгарія), м. Познань (Польща), м. Белгород (Росія) та ін. Зокрема, активною є співпраця з Московським університетом, Видавничим домом «Народное образование» (Росія), з лабораторією «Макаренко-реферат» Марбурзького університету (Німеччина), з Південно-Західним університетом імені Неофіта Рильськи (м. Благоевград) і Великотирнівським університетом (обидва – Болгарія). Форми співпраці – підготовка аспірантів, захист дисертацій, стажування, участь у наукових конференціях, спільні публікації.

Гостями кафедри і студентів-психологів педуніверситету були такі відомі вчені: академіки Ш.А. Амонашвілі (Грузія), О.О. Бодальов, М.М. Нечаєв (Росія), дійсні члени НАПН України – Л.Ф. Бурлачук, С.Д. Максименко, В.О. Моляко, А.В. Киричук (Київ), О.Я. Чебикін (Одеса), Т.С. Яценко (Черкаси); члени-кореспонденти НАПН України – Г.О. Балл, М.Й. Боришевський, Л.М. Карамушка, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко (Київ), доктори психології А.К. Маркова (Москва), Ю.З. Гільбух, Я.Л. Коломінський, В.В. Рибалка, Ю.М. Швалб (Київ) та інші.

За успіхи в освітній і науковій діяльності проф. В.Ф. Моргун має дві урядові відзнаки (Нагрудний значок Міністерства освіти УРСР «Відмінник народної освіти» – 1.09.1984; Знак Міністерства освіти і науки України «Антон Макаренко» – 19.04.2007) і російську громадську «Медаль А.С. Макаренко за педагогическую доблесть» Міжрегіональної суспільної організації педагогічної громадськості (4.04.2007).

Спираючись на досвід попередників, кафедра психології Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка як відомий в Україні та за її межами осередок психологічної науки і практики зустрічає 100-річчя університету успіхами як у навчальній, методичній, так і науковій роботі: має здобутки міжнародного рівня в галузі психології особистості, її вікової періодизації розвитку, психодіагностики, профорієнтації, педагогічної майстерності, психології міжкультурної взаємодії, психології та психотерапії сім'ї.

Персоналії кафедри психології

СЕДИХ Кіра Валеріївна (нар. 16.11.1963, м. Ростов-на-Дону, Росія) – завідувач кафедри психології, доктор психологічних наук (2012), професор. *Закінчила* відділення психології біологічного факультету Харківського державного університету імені О.М. Горького (1986), психолог, викладач; захистила кандидатську дисертацію з медичної психології (1995), докторську дисертацію на тему «Психологія взаємодії сім'ї з освітніми соціальними інституціями» (2012); психотерапевт з системної сімейної психотерапії. *Викладає дисципліни:* основи психотерапії, психологія сім'ї, актуальні проблеми психології, психологічне консультування, психологія сексуальності.

БОЖКО Катерина Валеріївна (нар. 18.12.1975, м. Полтава) – старший викладач (2011) кафедри психології (2007). *Закінчила:* Національну юридичну академію України імені Я. Мудрого (1997), правознавець; Центральний інститут післядипломної педагогічної освіти АПН України (2005), магістр практичної психології, викладач психології; аспірантуру Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія» (2011). *Викладає дисципліни:* юридична психологія, політична психологія, практикум з загальної психології.

ГОНЧАРОВА Наталія Олексіївна (нар. 21.06.1972, м. Полтава) – доцент (2010) кафедри психології (1996), кандидат психологічних наук (2007). *Закінчила:* Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка (1995), учитель російської мови і літератури, практичний психолог у закладах освіти; аспірантуру з психології ПДПУ імені В.Г. Короленка (1999) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія», психолог, викладач психології. *Викладає дисципліни:* юридична психологія, практикум із психології профорієнтації, психологічне консультування, психологічна експертиза в різних галузях.

ГОРБЕНКО Юрій Леонідович (нар. 02.11.1966, м. Чернігів) – доцент (2011) кафедри психології (2009), кандидат

психологічних наук (2006), психолог, викладач психології. *Закінчив:* Горьківське вище зенітне ракетне командне училище ППО (1987), Київський військовий гуманітарний інститут Національної академії оборони України (2001), педагог. *Викладає дисципліни:* загальна психологія, соціальна психологія, психологія масової поведінки, філософія психології.

ГУБІНА Тетяна Іванівна (нар. 21.11.1951, Гагарський роз'їзд Белоярського р-ну Свердловської обл., Росія) старший викладач кафедри психології (1995). *Закінчила:* Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка (1972), учитель історії; Південно-Сахалінський педагогічний інститут (Росія, 1991), практичний психолог, викладач психологічних дисциплін; аспірантуру з психології ПДПУ імені В.Г. Короленка (1999). *Викладає дисципліни:* психологічний спецпрактикум по спецкурсах, психологія стресу.

КАЛЮЖНА Юлія Іванівна (нар. 11.12.1957, с. Білозір'я Черкаського р-ну Черкаської обл.) – доцент (1991) кафедри психології (1980), кандидат психологічних наук (1988). *Закінчила:* філософський факультет (відділення психології) Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1979), психолог, викладач психології; аспірантуру НДІ загальної і педагогічної психології АПН СРСР (м. Москва, 1987) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія». *Викладає дисципліни:* психологія управління, психологія праці, інженерна психологія, методика викладання психології.

КОВАЛЕНКО Олена Григорівна (нар. 11.10.1977, м. Київ) – доцент (2007) кафедри психології (2000), кандидат психологічних наук (2005). *Закінчила:* Полтавський державний педагогічний інститут імені В.Г. Короленка (1999), вчитель початкових класів та практичний психолог у закладах освіти; аспірантуру з психології ПДПУ імені В.Г. Короленка (2003), докторантуру Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих НАПН України (2013). *Викладає дисципліни:* політична психологія, геронтопсихологія, психологія атракції, вступ до спеціальності

РЕВА Марина Митрофанівна (нар. 30.10.1970, м. Полтава) – старший викладач кафедри психології (2005), кандидат психологічних наук (2010). *Закінчила*: філологічний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (1994), учитель російської мови і літератури, практичний психолог у закладах освіти; аспірантуру Інституту соціальної та політичної психології АПН України (2009), психолог, викладач психології. *Викладає дисципліни*: соціальна психологія, психологія травмуючих ситуацій, юридична психологія, психологія реклами.

КОРНІЛОВ Олександр Володимирович (нар. 22.06.1982, м. Полтава) – завідувач лабораторії кафедри психології (з 2007 р.). *Закінчив* природничий факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2004), вчитель біології, валеології та основ екології, практичний психолог в закладах освіти.

КРАВЧЕНКО Ольга Данилівна (нар. 15.03.1958, с. Бурімка Ічнянського р-ну Чернігівської обл.) – старший викладач кафедри психології (1980). *Закінчила*: філософський факультет (відділення психології) Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка (1980), психолог, викладач психології; аспірантуру НДІ психології Міністерства України за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія» (1987). *Викладає дисципліни*: історія психології, основні напрямки зарубіжної психології, практикум з психології діяльності.

КРИКЛЯ Катерина Петрівна (нар. 14.03.1986, с. Нехвороща Новосанжарського р-ну Полтавської обл.) – асистент кафедри психології (2008). *Закінчила* психолого-педагогічний факультет ПНПУ імені В.Г. Короленка (2008), магістр практичної психології, викладач психології. З 2009 року навчається в аспірантурі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (м. Київ) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія». *Викладає дисципліни*: психологія, загальна психологія, психодидактика.

ЛАВРІНЕНКО Віталій Анатолійович (нар. 28.08.1987, м. Полтава) – асистент кафедри психології (2010). *Закінчив* психолого-педагогічний факультет ПНПУ імені В.Г. Короленка (2009), магістр практичної психології, викладач психології. *Викладає дисципліни:* психологія, загальна психологія, клінічна психологія, психологія конфлікту.

МЕЛЬНИЧУК Майя Михайлівна (нар. 30.03.1979, м. Полтава) – старший викладач кафедри психології (2008), кандидат психологічних наук (2013). *Закінчила:* психолого-педагогічний факультет ПНПУ імені В.Г. Короленка (2008), магістр практичної психології; аспірантуру Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за спеціальністю – 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» (2012), викладач психології. *Викладає дисципліни:* основи психогенетики, геронтопсихологія, практикум з загальної психології.

МИРОШНИК Олена Георгіївна (нар. 08.08.1962, м. Азов Ростовської обл.) – доцент (1992) кафедри психології (1997), кандидат психологічних наук (1990). *Закінчила* відділення психології філософського факультету Ростовського-на-Дону державного університету (1984), психолог, викладач психології; аспірантуру НДІ освіти дорослих АПН СРСР (м. Ленінград, 1990). *Викладає дисципліни:* загальна психологія, соціальна психологія, психологія конфлікту, теорія та методика викладання соціальної психології у вищих навчальних закладах. *Проблеми наукового дослідження:* онтологічно-екзистенційний аналіз педагогічної рефлексії в системі професійної діяльності вчителя, динаміка рефлексивних позицій вчителя в процесі професійного становлення, шляхи та психологічні умови розвитку педагогічної рефлексії.

МИШКО Надія Мирославівна (нар. 14.04.1981, м. Полтава) – асистент кафедри психології (2004), завідувач лабораторії кафедри психології (2004-2007). *Закінчила* психолого-педагогічний факультет ПДПУ імені В.Г. Короленка (2004), магістр практичної психології, викладач психології.

Викладає дисципліни: практикум з загальної психології, загальна психологія, педагогічна психологія, соціальна психологія.

МОРГУН Володимир Федорович (нар. 23.03.1947, м. Донецьк) – професор (2001) кафедри психології, кандидат психологічних наук (1979), завідувач кафедри психології з 1980 по 2012 рік. *Закінчив* факультет психології Московського державного університету імені М.В. Ломоносова (1971); там же захистив кандидатську дисертацію. *Викладає дисципліни:* психодидактика і сугестопедія, психологія вищої школи, теоретико-методологічні проблеми психології. *Засновник наукової школи* «Психологія багатовимірної особистості» (1984). Науковий керівник або консультант кандидатів наук: медичних – Л.І. Дубова (Полтава), педагогічних – А.О. Чунаєв (Ярославль), психологічних – В.В. Колінько (Харків), Н.О. Чайкіна, А.С. Харченко, Н.О. Гончарова (Полтава), Р.М. Білоус, О.С. Куш (Кременчук).

МОСКАЛЕНКО Людмила Семенівна (нар. 22.09.1979, с. Арсенівка Зіньківського р-ну Полтавської обл.) – старший викладач (2007) кафедри психології (2002). *Закінчила* психолого-педагогічний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (2002), магістр практичної психології, викладач психології; аспірантуру Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія» (2007). *Викладає дисципліни:* психологія праці, практикум з психології спілкування, основи психокорекції.

ПЕРЕТЯТЬКО Лариса Георгіївна (нар. 19.02.1959, м. Люботин Харківської обл.) – доцент (1993) кафедри психології (1985), кандидат психологічних наук (1991). *Закінчила* відділення психології біологічного факультету Харківського державного університету імені О.М. Горького (1981), психолог, викладач психологічних дисциплін; аспірантуру Інституту психології АН СРСР (м. Москва, 1991) за спеціальністю 19.00.01 – «Загальна психологія, історія психології». *Викладає дисципліни:* патопсихологія, клінічна психологія, загальна психологія, психологія.

ТЕСЛЕНКО Марина Миколаївна (нар. 18.09.1981, с. Люхча Сарненського р-ну Рівненської обл.) – старший викладач (2012) кафедри психології (2007), кандидат педагогічних наук (2013). *Закінчила:* природничий факультет Сумського державного університету імені А.С.Макаренка (2005); аспірантуру Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка за спеціальністю 13.00.09 – теорія навчання (2011). *Викладає дисципліни:* психодидактика, методика викладання психології, загальна психологія.

ТИЩЕНКО Наталія Миколаївна (нар. 2.08.1979, м. Полтава) – старший викладач (2010) кафедри психології (2003). *Закінчила:* психолого-педагогічний факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г.Короленка (2001), магістр практичної психології, викладач психології; аспірантуру Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія» (м. Київ, 2010). *Викладає дисципліни:* психологія, соціально-психологічний тренінг, практикум з психології спілкування, вступ до спеціальності.

ТИТОВ Іван Геннадійович (нар. 28.01.1977 р., м. Дніпродзержинськ Дніпропетровської обл.) – доцент (2009) кафедри психології (2001), кандидат психологічних наук (2007). *Закінчив* Полтавське медичне училище (1996), Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г.Короленка (2001), аспірантуру Інституту психології імені Г.С.Костюка АПН України (2006) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія», психолог, викладач психології. Працює над докторською дисертацією за темою «Психологічні закономірності становлення світогляду особистості в юнацькому віці». *Викладає дисципліни:* психофізіологія, психологія творчості, психодіагностика, основи психодіагностики.

ТИТОВА Тетяна Євгенівна (нар. 23.11.1979, м. Полтава) – старший викладач (2007) кафедри психології (2004), кандидат психологічних наук (2013) *Закінчила:* психолого-педагогічний

факультет Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2001), викладач психології; закінчила аспірантуру Центрального Інституту післядипломної педагогічної освіти АПН України за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія» (м. Київ, 2007). *Викладає дисципліни:* основи психопрактики (практична психологія), експериментальна психологія, соціально-психологічний тренінг.

ХАРЧЕНКО Анжела Станіславівна (нар. 20.11.1969, м. Мурманськ) – доцент (2004) кафедри психології (2001), кандидат психологічних наук (2001). *Закінчила:* педагогічний факультет Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (1991), вчитель початкових класів; аспірантуру Харківського державного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (1998) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія» психолог, викладач психології. *Викладає дисципліни:* загальна психологія, педагогічна психологія, практикум з психології діяльності, психологія здоров'я.

ЧАЙКІНА Наталія Олександрівна (нар. 22.09.1962 р., м. Кременчук) – доцент (2001) кафедри психології (1986), кандидат психологічних наук (1997), доктор філософії (Phd) (2009). *Закінчила* відділення психології біологічного факультету Харківського державного університету імені О.М. Горького (1986), психолог, викладач психологічних дисциплін; аспірантуру НДІ психології Міносвіти України (м. Київ, 1996) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія». *Викладає дисципліни:* психологія особистості, диференціальна психологія, психологічний спецпрактикум по спецкурсам, психологія сім'ї.

ШЕВЧУК Вікторія Валентинівна (нар. 27.10.1982, м. Полтава) – старший викладач кафедри психології (2010), кандидат психологічних наук (2010). *Закінчила* історичний і психолого-педагогічний факультети Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (2007), магістр практичної психології, викладач психології; аспірантуру Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України за

спеціальністю 19.00.01 – «Загальна психологія, історія психології» (2010). *Викладає дисципліни:* історія психології, вікова психологія.

ЮДІНА Наталія Олександрівна (нар. 16.05.1965, м. Єнакієве Донецької обл.) – доцент (2008) кафедри психології (1995), кандидат психологічних наук (2003). *Закінчила:* Пермський державний педагогічний інститут (1986), дошкільний педагог і психолог; аспірантуру Інституту педагогіки та психології професійної освіти АПН України (2001) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія», психолог, викладач психології. *Викладає дисципліни:* психологія, вікова психологія, психологія мотивації, психологія травмуючих ситуацій.

ЯНОВСЬКА Тамара Анатоліївна (нар. 02.12.1971, м. Полтава) – доцент (2011) кафедри психології (1995), кандидат психологічних наук (2008). *Закінчила:* фізико-математичний факультет (стаціонарне відділення) та вечірнє відділення за спеціальністю «Психологія» Полтавського державного педагогічного інституту імені В.Г. Короленка (1995), учитель математики та фізики, практичний психолог у закладах освіти; аспірантуру Інституту педагогіки та психології професійної освіти АПН України (2001) за спеціальністю 19.00.07 – «Педагогічна і вікова психологія», психолог, викладач психології. *Викладає дисципліни:* психологія (загальна, вікова, педагогічна), зоопсихологія та порівняльна психологія, психологічна служба, практикум з психології корекційної роботи.